

## Η 25<sup>η</sup> Μαρτίου 1821

Φέτος η Ελλάδα γιορτάζει τα 200 χρόνια από την Ελληνική Επανάσταση του 1821. Η 25<sup>η</sup> Μαρτίου είναι η μία από τις εθνικές εορτές της Ελλάδας. Είναι εθνική και θρησκευτική γιορτή λόγω του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου. Η επέτειος εορτάζεται σε όλη τη χώρα, επίκεντρο όμως των εκδηλώσεων είναι η Αθήνα, με μαθητικές και στρατιωτικές παρελάσεις.

Ας δούμε όμως τα γεγονότα με τη σειρά. Από το 1453 έως το 1821 η Ελλάδα βρίσκεται βυθισμένη στο σκοτάδι της δουλείας, ωστόσο απελευθερωτικά κινήματα άρχισαν αμέσως μετά την πτώση του Βυζαντίου. Είχαν όμως τοπικό χαρακτήρα και γι' αυτό απέτυχαν. Επίσης υποκινούνταν από τις ξένες δυνάμεις που έβλεπαν πρώτα το συμφέρον τους και έπειτα νοιάζονταν για την απελευθέρωση των Ελλήνων.

Παρά την αποτυχία των κινήσεων αυτών, οι στασιαστικές ζυμώσεις των Ελλήνων και ο ερεθισμός των πνευμάτων δεν έπαψαν. Οι καταπιέσεις, οι ληστείες και οι εκβιασμοί των Τούρκων σε βάρος των Ελλήνων δημιουργούσαν μια ανυπόφορη ατμόσφαιρα που έψαχνε να βρει ένα ξέσπασμα. Η καταγίδα αυτή ήταν πλέον κοντά και έμελλε να μείνει γνωστή στην ιστορία ως Ελληνική Επανάσταση.

Η Ελληνική Επανάσταση του 1821 έβαλε τη σφραγίδα της στην εθνική πορεία των Ελλήνων. Οι αρματολοί και οι κλέφτες με τον αγώνα τους εναντίον των Τούρκων κατακτητών, η Εκκλησία όπου προήλθαν επιφανείς λόγιοι και έβαλαν τις βάσεις της νεότερης θεολογικής γραμματείας και παιδείας., όπως οι Μάξιμος Μαργούνιος, Γαβριήλ Σεβήρος, Μελέτιος Πηγάς, Νικόδημος

Μεταξάς, Μητροφάνης Κρητόπουλος κ.ά., οι λόγιοι και οι δάσκαλοι με το πλούσιο παιδευτικό και συγγραφικό τους έργο, Κύριλλος Λούκαρις, Ευγένιος Βούλγαρης, Γρηγόριος Κωνσταντάς, Βενιαμίν Λέσβιος, Κοσμάς ο Αιτωλός, Άνθιμος Γαζής, Αθανάσιος Ψαλίδας κ.ά., οι ναυτικοί και οι έμποροι με την οικονομική τους ευχέρεια και ιδιαίτερα ο άγνωστος λαός με τους ηρωισμούς και τις θυσίες του την προετοίμασαν.

Το νεότερο ελληνικό κράτος θεμελιώθηκε πάνω στο ανεκτίμητο έργο που προσέφεραν ο εθνομάρτυρας Ρήγας Φεραίος και ο διδάσκαλος του Γένους Αδαμάντιος Κοραής. Ενθουσιασμένος ο Ρήγας από τις νίκες του Βοναπάρτη στην Ιταλία και διαποτισμένος από τις ιδέες της Γαλλικής Επανάστασης, συνέλαβε το μεγαλεπήβολο σχέδιο της ανατροπής του σουλτανικού καθεστώτος, της απελευθέρωσης των Βαλκανίων και της δημιουργίας ενός πολυεθνικού, ομοσπονδιακού κράτους. Για να προετοιμάσει το έδαφος εξέδωσε στη Βιέννη σε 3000 αντίτυπα το «Επαναστατικό Μανιφέστο», που περιλαμβάνει τη «Δημοκρατική Διακήρυξη», το «Σύνταγμα» (124 άρθρα), τα «Δίκαια του ανθρώπου» (35 άρθρα) και τον περίφημο «Θούριο». Στο επαναστατικό του έργο συμπεριλαμβάνεται και η 11φυλλη «Χάρτα της Ελλάδας».

Η προσπάθεια του Ρήγα δεν περιορίστηκε στο καθαρά συγγραφικό έργο, αλλά προσπάθησε να συστήσει και μυστική εταιρεία, με σκοπό την απελευθέρωση του υπόδουλου Γένους. Δυστυχώς πλήρωσε με τη ζωή του τις ενέργειες του αυτές, γιατί τον συνέλαβαν και τον στραγγάλισαν οι Τούρκοι το 1798. Τελικά, με το σπουδαίο έργο του κατόρθωσε να κάνει κτήμα του λαού τις ιδέες του Διαφωτισμού και να προετοιμάσει το έδαφος για την Επανάσταση.

Ένας από τους σπουδαιότερους δασκάλους του Γένους ο Αδαμάντιος Κοραής γεννήθηκε στη Σμύρνη το 1748 και ήταν η πιο επιβλητική μορφή του Διαφωτισμού. Σαν προϋπόθεση της ελευθερίας έθεσε το φωτισμό του λαού μέσω των κλασικών γραμμάτων. Στο γλωσσικό ζήτημα ακολούθησε τη μέση

οδό μεταξύ αρχαϊζόντων και δημοτικιστών κι έγινε θεμελιωτής της καθαρεύουσας. Παρότι δεν θεωρούσε έτοιμο τον ελληνικό λαό για εξέγερση, μέχρι το θάνατό του πρωτοστάτησε στην συγκέντρωση χρημάτων για την προετοιμασία της Επανάστασης και έγραψε πολλές επιστολές για το ελληνικό ζήτημα σε διακεκριμένες προσωπικότητες της Ευρώπης.

Στις αρχές του 19<sup>ου</sup> αιώνα, η Φιλική Εταιρεία που ιδρύθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου του 1814 από τρεις έλληνες εμπόρους, εγκατεστημένους στην Οδησό, τον Εμμ. Ξάνθο από την Πάτμο, τον Νικ. Σκουφά από την Άρτα και τον Αθ. Τσακάλωφ από τα Ιωάννινα και στους κόλπους της περιλάμβανε όλα τα στρώματα του ελληνικού λαού, χρησίμευσε ως δύναμη κρούσης για την πραγματοποίηση του ιερού σκοπού των Ελλήνων για ανεξαρτησία και θεμελίωση ενός κράτους.

Οι ιδρυτές της πίστευαν ότι οι Έλληνες έπρεπε να δράσουν με δυναμικό τρόπο και μάλιστα χωρίς καθυστέρηση για την απελευθέρωσή τους. Το σχέδιό τους ήταν τολμηρό αφού στηρίζονταν μόνο στη δύναμη του δικαίου, τον ανεκπλήρωτο πόθο για την ελευθερία και την πίστη στο Θεό. Συμφώνησαν ότι έπρεπε να ενεργήσουν μόνοι τους και να μην περιμένουν άδικα τη βοήθεια των χριστιανών βασιλιάδων.

Ανέθεσαν την αρχηγία του αγώνα στον υπασπιστή του τσάρου πρίγκιπα Αλέξανδρο Υψηλάντη, ο οποίος δέχτηκε την πρόταση. Κατά τα τέλη Οκτωβρίου του 1820 ο Υψηλάντης, μαθαίνοντας ότι τα πράγματα στην Πελοπόννησο δεν ήταν τόσο ενθαρρυντικά, αποφάσισε ν' αλλάξει το σχέδιο της καθόδου του σ' αυτήν και να αρχίσει την επανάσταση πιο νωρίς και από τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Κίνητρο στην απόφασή του αυτή ήταν και η ανταρσία του Αλή Πασά (πασάς της Ηπείρου) εναντίον του σουλτάνου (1820-1822). Επίσης, οι περιοχές της Βλαχίας και Μολδαβίας ήταν τα καταφύγια των κατατρεγμένων Ελλήνων κυρίως στα τελευταία χρόνια της δουλείας.

Βέβαιοι σύμμαχοι των Ελλήνων θα έπρεπε να θεωρηθούν εκτός από ένα μικρό μέρος των Βλάχων και Μολδαβών, και 4000 περίπου οπλοφόροι Αλβανοί, Βούλγαροι, Σέρβοι και Έλληνες. Στις 22 Φεβρουαρίου 1821 ο Υψηλάντης πέρασε τον ποταμό Προύθο και μπήκε στο Ιάσιο, όπου έγινε δεκτός με ενθουσιασμό από τους κατοίκους και τις αρχές. Οι επιχειρήσεις στις Ηγεμονίες συνεχίστηκαν στο Γαλάζιο, στη Φωζάνη, στο Βουκουρέστι στο Τιργοβίτσιο με επιτυχίες. Η δραστηριότητα όμως των Τούρκων, έπειτα και από την συγκατάθεση των Ρώσων για αποστολή στρατευμάτων τους στις Ηγεμονίες, είχε αρχίσει να γίνεται επικίνδυνη. Συγκέντρωσαν μεγάλο αριθμό στρατού και επιτέθηκαν στους επαναστάτες. Στις 7 Ιουνίου του 1821 στη μάχη του Δραγατσανίου κρίθηκε και η έκβαση της επανάστασης στις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Ο στρατός του Υψηλάντη ηττήθηκε και διαλύθηκε, ενώ ο ίδιος αναγκάστηκε να φύγει προς την Αυστρία, όπου πιάστηκε και φυλακίστηκε. Λίγοι πιστοί οπλαρχηγοί του προσπάθησαν να συνεχίσουν τον αγώνα, δυστυχώς, χωρίς αποτέλεσμα.

Τα αίτια της αποτυχίας στην επανάσταση στη Μολδοβλαχία είναι πολλά. Όπως οι μεγαλύτερες εθνικές συμφορές, έτσι και η καταστροφή στη Μολδοβλαχία, προήρθε από το πιο φοβερό και ανεπανόρθωτο πλήγμα, από την εσωτερική διάλυση. Παρά την αποτυχία στις Ηγεμονίες, η επαναστατική φλόγα δεν έσβησε και μεταδόθηκε στην κυρίως Ελλάδα.

Στον ελλαδικό χώρο και ιδιαίτερα στο νότιο τμήμα του, οι συνθήκες ήταν πιο ευνοϊκές για την επιτυχία της Επανάστασης. Εδώ υπήρχαν πολυάριθμοι άντρες έτοιμοι για να πολεμήσουν εναντίον του κατακτητή στη στεριά και στη θάλασσα. Στις περιοχές αυτές βρίσκονταν τα περισσότερα μέλη της Φιλικής Εταιρείας και ανυπομονούσαν για την τελική ώρα της εξέγερσης. Η διαμόρφωση του εδάφους ήταν πρόσφορη για κλεφτοπόλεμο, στον οποίο ήταν έμπειροι οι Έλληνες και τέλος, η ανταρσία του Αλή Πασά εναντίον του

σουλτάνου απασχολούσε αρκετές στρατιωτικές δυνάμεις στην Ήπειρο και το στρατό της Πελοποννήσου.

Οι Φιλικοί είχαν ορίσει για ημερομηνία έναρξης του Αγώνα την 25<sup>η</sup> Μαρτίου 1821. Τα γεγονότα πήραν άλλη τροπή και γύρω στα μέσα Μαρτίου σημειώθηκαν σποραδικά επεισόδια εναντίον των Τούρκων. Αργότερα εκδηλώθηκαν οι πρώτες συλλογικές επαναστατικές ενέργειες: στην Αρεόπολη (17 Μαρτίου), στα Καλάβρυτα (21), στη Μάνη (22), στην Καλαμάτα (23), στην Πάτρα (24-25) και σε όλες σχεδόν τις επαρχίες της Πελοποννήσου. Τον Απρίλη η Επανάσταση απλώθηκε στις Σπέτσες, Ύδρα, Σάμο, Κάσο, Μύκονο, Αττική κ.λπ. Ένα μήνα αργότερα διαδοχικά επαναστάτησαν η Θεσσαλία, η Εύβοια, η Χαλκιδική, η Κρήτη και η Ήπειρος τον Ιούνιο.

Ο σουλτάνος και οι τουρκικές αρχές, στο πρώτο άκουσμα εξέγερσης στη Νότια Ελλάδα, αντέδρασαν με την προσφιλή τους μέθοδο των εγκλημάτων σε βάρος του Ελληνισμού. Από τα πρώτα θύματα ήταν ο Πατριάρχης Γρηγόριος ο Ε΄ και ο προκάτοχος του Κύριλλος, γεγονός που προκάλεσε βαθιά αίσθηση στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη και συμπάθεια υπέρ των Ελλήνων.

Στα δύο πρώτα χρόνια του Αγώνα οι οπλαρχηγοί της Στερεάς Ελλάδας με τις σημαντικές και επιτυχείς μάχες που έδωσαν (στην Αλαμάνα, στη Γραβιά, στα Βασιλικά, στο Μεσολόγγι) κατατρόπωσαν τις τουρκικές δυνάμεις στο δρόμο τους για την κατάπνιξη της Επανάστασης στην Πελοπόννησο. Στην περιοχή αυτή η επικράτηση των Ελλήνων ήταν σχεδόν ολοκληρωτική. Σημαντικότερα γεγονότα που έφεραν το αποτέλεσμα αυτό ήταν η άλωση της Τριπολιτσάς (23 Σεπτεμβρίου 1821) και η καταστροφή της στρατιάς του Δράμαλη το καλοκαίρι του 1822 στα Δερβενάκια (μεταξύ Άργους και Κορίνθου) υπό τις διαταγές του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη (αρχιστράτηγος των Ελλήνων).

Την ίδια αυτή περίοδο η δράση του στόλου συνέβαλε στην επιτυχημένη έκβαση της επαναστατικής προσπάθειας. Οι έλληνες ναυτικοί έχοντας πείρα, αλλά και ευέλικτα πλοία έλαβαν μέρος στην πολιορκία πολλών φρουριών,

εφοδίασαν τις δυνάμεις της ξηράς και εμπόδισαν τον τουρκικό στόλο να μεταφέρει κάθε είδους βοήθεια στα χερσαία στρατεύματα του. Σε μια μόνο περίπτωση ο ελληνικός στόλος δεν μπόρεσε να προλάβει μια ατυχία και αυτή ήταν η καταστροφή της Χίου (Πάσχα του 1822). Η τραγωδία αυτή προκάλεσε την κατακραυγή όλου του κόσμου, αλλά και την εκδίκηση του έμπειρου ναυτικού Κανάρη που ανατίναξε στο λιμάνι της Χίου την τουρκική ναυαρχίδα και την έθεσε για δύο περίπου χρόνια εκτός μάχης. Ο απελευθερωτικός Αγώνας ανέδειξε ικανούς στρατιωτικούς ηγέτες όπως τον Θεόδ. Κολοκοτρώνη, τον Οδ. Ανδρούτσο, τον Παπαφλέσσα (παρωνύμιο του αρχιμανδρίτη Γρηγορίου Δικαίου Φλέσσα), τον Αθ. Διάκο και τους τολμηρούς μπουρλοτιέρηδες και πλοιάρχους των νησιών.

Μια άγνωστη πτυχή της Ελληνικής Επανάστασης ήταν και η συμμετοχή σε αυτήν πολλών αγωνιστών από όλες τις περιοχές των Βαλκανίων, όπου μαζί με το αίμα των Ελλήνων έχυσαν και το δικό τους για την ανεξαρτησία της Ελλάδας, ενώ η θυσία τους αυτή αποτέλεσε τη σπίθα που αργότερα προκάλεσε τον ξεσηκωμό των δικών τους λαών και οδήγησε και στη δική τους ανεξαρτησία.

Οι Έλληνες λοιπόν προκάλεσαν το θαυμασμό της κοινής γνώμης με τα ηρωικά τους κατορθώματα και απέδειξαν ότι μπορούν να οικοδομήσουν ένα κράτος ανεξάρτητο. Αυτό άρχισε να παίρνει σάρκα και οστά με την Α΄ Εθνική Συνέλευση (Εθνοσυνέλευση) των Ελλήνων, όπου πραγματοποιήθηκε μέσα σε ατμόσφαιρα βαθιάς συγκίνησης και έξαλλου ενθουσιασμού στην Επίδαυρο της Πελοποννήσου. Την 12<sup>η</sup> Ιανουαρίου του 1822 ψηφίστηκε το Προσωρινό Πολίτευμα της Ελλάδας, όπως ονομάστηκε το νέο Σύνταγμα. Την ίδια μέρα η Συνέλευση κήρυξε την ανεξαρτησία του ελληνικού λαού.

Καθώς το Σύνταγμα όρισε ετήσια θητεία για το βουλευτικό και το εκτελεστικό, την άνοιξη του 1823 συγκλήθηκε η Β΄ Εθνοσυνέλευση στο Άστρο της Κυνουρίας (Πελοπόννησο) που επικύρωσε το Σύνταγμα της Επιδαύρου μ΄

ελαφρές τροποποιήσεις και κατάργησε την αρχιστρατηγία, που είχε απονεμηθεί στον Κολοκοτρώνη για τις μεγάλες του επιτυχίες τα προηγούμενα χρόνια.

Ενώ αυτά συνέβαιναν στο εσωτερικό της χώρας, ο σουλτάνος διαπιστώνοντας ότι με τις δικές του δυνάμεις δεν μπορούσε να σταματήσει την Ελληνική Επανάσταση ζήτησε τη βοήθεια του πασά της Αιγύπτου Μεχμέτ Αλή (1824), ο οποίος δέχτηκε να τον βοηθήσει με ανταλλάγματα που ήταν η παραχώρηση της Κρήτης και της Κύπρου στην Αίγυπτο, και διοικητής της Πελοποννήσου να διοριστεί ο Ιμπραήμ, θετός γιος του. Αφού λοιπόν τα αιτήματα αυτά έγιναν αποδεκτά από τον σουλτάνο, ο Μεχμέτ Αλή συγκρότησε δυνατό στρατό και έστειλε τον Ιμπραήμ στην Ελλάδα. Οι τουρκοαιγυπτιακές πλέον δυνάμεις ανέλαβαν τώρα την σκυτάλη για την κατάπιξη της Επανάστασης. Εντωμεταξύ ήδη είχε αρχίσει ο εμφύλιος πόλεμος των Ελλήνων (1823-1825), με κύριες αιτίες την κατάληψη της εξουσίας και τη διεκδίκηση της εθνικής περιουσίας και είχε φθείρει και αποσυντονίσει τόσο τις δυνάμεις τους, ώστε η Επανάσταση έφτασε στο κρίσιμο σημείο της. Έσωσαν την κατάσταση μερικοί από εκείνους τους ηγέτες που έπαιρναν δύναμη από την αγάπη και την εμπιστοσύνη του επαναστατημένου λαού. Ο Δ. Υψηλάντης (αδελφός του Αλέξ. Υψηλάντη) μια άλλη σημαντική μορφή του Αγώνα ο αρχιστράτηγος Γεώργ. Καραϊσκάκης κ. ά.

Όλα αυτά τα λαμπρά κατορθώματα των Ελλήνων στο πεδίο της μάχης, αλλά και η αγάπη και η συμπάθεια προς τον ελληνικό πολιτισμό δεν ήταν δυνατό να μην προκαλέσουν το θαυμασμό των Ευρωπαίων. Ο φιλελληνισμός αυτός ειδικότερα στην περίοδο της Επανάστασης εκδηλώθηκε με τη μορφή συμπαραστάσης προς τους αγωνιζόμενους Έλληνες. Η συμπαραστάση αυτή ήταν ηθική, οικονομική ή προσωπική συμβολή χιλιάδων εθελοντών στον ένοπλο αγώνα. Ο διαπρεπέστερος όλων των Φιλελλήνων υπήρξε ο ποιητής Λόρδος Μπάιρον.

Από τα τέλη του 1825 σημειώθηκαν ορισμένα γεγονότα, που στη συνέχεια επρόκειτο να επιταχύνουν την εξέλιξη του Ελληνικού ζητήματος και να οδηγήσουν στη λήψη σοβαρών αποφάσεων από την πλευρά των Μεγάλων Δυνάμεων. Και πρώτα η άνοδος στο ρωσικό θρόνο του Νικόλαου Α΄ επέδρασε σημαντικά πάνω στα ελληνικά πράγματα, γιατί ο νέος τσάρος φάνηκε αποφασισμένος για την επίλυση του ελληνικού ζητήματος. Από την πλευρά τους οι άλλες Μεγάλες Δυνάμεις φοβούνταν εξελίξεις ευρωπαϊκές, που θα είχαν σχέση με μελλοντικές ενέργειες του αποφασιστικού και του δραστήριου νέου τσάρου.

Η αδιάλλακτη πολιτική της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας όμως συνεχιζόταν λόγω των στρατιωτικών της επιτυχιών και σε απάντηση αυτής της στάσης το Σεπτέμβριο του 1827 οι Μεγάλες Δυνάμεις εισήρθαν στην Ανατολική Μεσόγειο. Η τελική σύγκρουση έγινε γύρω στις 6 μ.μ. της 8<sup>ης</sup> Οκτωβρίου στο Ναυαρίνο. Η ναυμαχία διήρκησε τέσσερις ώρες και τελείωσε με την ολοκληρωτική καταστροφή του τουρκοαιγυπτιακού στόλου. Η καταστροφή του έδειχνε καθαρά ότι η λύση του ελληνικού ζητήματος βρισκόταν προς το τέλος της.

Στην εσωτερική πολιτική η Εθνική Συνέλευση των Ελλήνων που είχε διακόψει τις εργασίες της λόγω των εμφύλιων πολέμων συνήρθε πάλι την άνοιξη του 1827 στην Τροιζήνα (Πελοπόννησος) την 1<sup>η</sup> Απριλίου του 1827. Η Γ΄ αυτή Εθνοσυνέλευση κατάρτισε νέο σύνταγμα πιο δημοκρατικό και πιο φιλελεύθερο από τα προηγούμενα, αλλά και με μια ουσιαστική διαφορά: ανέθετε την εκτελεστική εξουσία για επτά χρόνια μόνο σε ένα πρόσωπο, τον Κυβερνήτη και ως πρώτο Κυβερνήτη εξέλεξε τον Ιωάννη Καποδίστρια.

Ο Καποδίστριας, αφού επισκέφτηκε σχεδόν όλες τις πρωτεύουσες της Ευρώπης, για να γνωρίσει από κοντά τις διαθέσεις των κυβερνήσεων, έφθασε στο Ναύπλιο στις 6 Ιανουαρίου του 1828 κι έγινε δεκτός με ενθουσιασμό. Ο λαός τον περίμενε σαν σωτήρα του και είχε στηρίξει όλες τις ελπίδες του σ΄



αυτόν, που ήρθε με τις καλύτερες διαθέσεις να βάλει τάξη στο χάος. Στη συνέχεια πήγε στην Αίγινα, προσωρινή πρωτεύουσα του κράτους. Κυβέρνησε την Ελλάδα για τρεισήμισι χρόνια.

Παρόλα αυτά, το έργο του υπήρξε γόνιμο γιατί έθεσε τις βάσεις της διοίκησης κατά τα ευρωπαϊκά πρότυπα, έβαλε τις βάσεις της δικαιοσύνης με την οργάνωση των πρώτων δικαστηρίων, μερίμνησε για τα οικονομικά με την ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας, την πρώτη ελληνική Τράπεζα, τη δημιουργία νομισματοκοπείου στην Αίγινα, και τέλος οργάνωσε ταχυδρομική υπηρεσία. Στον στρατιωτικό τομέα, δημιούργησε τακτικό στρατό και για ν' αναπληρώσει την έλλειψη μορφωμένων αξιωματικών ίδρυσε τη Σχολή Ευελπίδων. Περιορίσε τη ληστεία και την πειρατεία και παγίωσε την εσωτερική ασφάλεια. Ο Καποδίστριας δεν έδωσε λύση στο αγροτικό ζήτημα και δεν προχώρησε στη διανομή της γης μεταξύ των αγροτών, αντίθετα φρόντισε για τη γεωργία με την ίδρυση γεωργικής σχολής. Για την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού ίδρυσε πολλά σχολεία «αλληλοδιδασκτικά σχολεία», φροντίζοντας περισσότερο για την απόκτηση στοιχειωδών γνώσεων και ίδρυσε ορφανοτροφείο στην Αίγινα για την περίθαλψη των ορφανών.

Την εξωτερική πολιτική χειριζόταν ο ίδιος ο Καποδίστριας. Με αλληπάλληλα υπομνήματα προς τους πρεσβευτές των Μεγάλων Δυνάμεων, εργάστηκε σκληρά για να επιτύχει, όσο μπορούσε, μεγαλύτερα σύνορα και πλήρη ανεξαρτησία. Σ' αυτό τον βοήθησε και ο Ρωσοτουρκικός πόλεμος (1828-1829) που στη συνέχεια και με την ευλογία της Αγγλίας και της Γαλλίας υπογράφηκε το Πρωτόκολλο της 3<sup>ης</sup> Φεβρουαρίου του 1830 στο Λονδίνο, το οποίο προέβλεπε ανεξάρτητο κράτος με στενότερα όμως σύνορα (Μαλιακού – Αχελώου), περιλαμβάνοντας την Αττική, την Πελοπόννησο, τη Στερεά Ελλάδα και τις Κυκλάδες.

Δυστυχώς η δολοφονία του Καποδίστρια το 1831 ανέκοψε την ανανεωτική προσπάθεια. Το κράτος μετά το θάνατό του εισήλθε σε νέα περίοδο

κλυδωνισμών. Στο διπλωματικό πεδίο οι προστάτιδες Δυνάμεις υπόγραψαν συνθήκη για την ανακήρυξη του Όθωνα (1815-1867), πρίγκιπα της Βαυαρίας, ως «βασιλέως της Ελλάδας» (1833-1862), ενώ με τη Συνθήκη της Κωνσταντινούπολης (9 Ιουλίου 1832) η Τουρκία αναγνώρισε τα νέα σύνορα (Παγασητικού – Αμβρακικού) του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους.

Ο αγώνας των Ελλήνων μακρύς, άνισος, με περιόδους ακμής αλλά και κάμψης, μετά από βαρύτατες θυσίες κατέληξε στη δημιουργία ενός κράτους μικρού σε έκταση, το οποίο σε καμιά περίπτωση δεν ανταποκρινόταν στις προσδοκίες των αγωνιστών του 1821. Όμως, το μικρό αυτό κράτος θα αποτελέσει τον πυρήνα για τη συγκέντρωση ολόκληρου του Ελληνισμού και θα πραγματοποιήσει την νέα και ελπιδοφόρα του ιστορική πορεία.

-----